

Dokumenttyp:

Rutin

Fastställt/upprättad

2019-03-07

Senast reviderad:

2019-03-07

Detta dokument gäller för:

Vård och Omsorg

Dokumentansvarig:

Vård- och omsorgschef

Giltighetstid:

Tillsv.

Rutin vid misstanke om missbruk/beroende hos brukare

Syfte

Rutinens syfte är att underlätta för medarbetare inom Vård och Omsorg att se tecken på missbruk eller beroende hos äldre och funktionsnedsatta och ge vägledning om vad medarbetaren ska göra i dessa situationer.

Vad är missbruk? Vad skall jag reagera på?

Missbruk innebär ett upprepat användande på ett sätt som leder till återkommande sociala och mellanmänskliga problem. Missbruket kan resultera i ett beroende som leder till både fysiska och psykiska symtom. Denna rutin syftar till att uppmärksamma misstanke om missbruk av alkohol, droger, läkemedel, spel eller dataspel.

Tecken på missbruk

När missbrukande personer konfronteras om att de har problem förnekar de det ofta. Missbruk är en mångfacetterad sjukdom och påverkas ofta av flera olika faktorer både i personlighet och i omgivningen. Därför varierar symtom och tecken ofta från person till person. Det finns dock vissa beteendedrag och tecken som tyder på att en person har ett missbruksproblem. Beroende på om missbruket tar sin form i alkohol, droger, läkemedel, spel eller dataspel kan både de fysiska och beteendemässiga symptomen skifta. Nedan följer dock vanliga tecken som tyder på att någon du möter i verksamheten kan ha problem med missbruk:

Ångest

Irritabilitet

Sömnsvårigheter

Frekventa fall och andra olyckor, bilolyckor

Många blåmärken

Kronisk depression

Oklar frånvaro från arbete eller skola, försämrade betyg

Förlust av jobb, skilsmässa eller separation

Ekonomiska problem

Frekventa berusningar

Viktnedgång

Utanför skolan tillbringas större delen av tiden framför datorn eller tv-spelet

Ljuger om sin datorspelskonsumtion

Använder datorn eller spelar dataspel istället för att träffa vänner

Vad ska jag som personal göra om jag misstänker missbruk?

Det kan vara svårt som personal att veta hur man ska bemöta en person som man misstänker far illa av ett missbruk. Om du genom samtal eller iakttagelser fattat misstanke om att en brukare har problem med missbruk ska du vända dig till din enhetschef så att ni tillsammans kan prata igenom vad du uppmärksammat och vad som bekymrar dig och hur du bäst möter brukaren och ser till att hen får det stöd som behövs.

Eftersom bruk av alkohol för vuxna är lagligt och ingår i ett socialt accepterat beteende kan det vara svårt för personalen att veta när man ska ingripa.

Vissa äldre personer har ett dolt missbruk och/eller håller på att utveckla ett missbruk. Detta kan vara svårt att upptäcka och det finns inga utarbetade strategier för hur tex Hemvården ska agera vid inköp. När det gäller alkohol och missbruk kan det vara svårt att avgöra var gränsen går mellan individens rätt till självbestämmande och personalens skyldighet att ingripa.

Socialstyrelsens etiska råd skriver att brukarens självbestämmande ska gälla inom äldreomsorgen och alkohol ska inhandlas på samma sätt som andra varor. Däremot ska hemvården inte medverka till att upprätthålla ett missbruk.

Det finns personal inom Arbete och Socialtjänst som är specialiserade på att arbeta med just missbruk, och som kan handleda och ge stöd i hur du bäst går vidare och stöttar en brukare med ett missbruk. Enhetschefen och du kan tillsammans kontakta socialtjänsten för stöd och vägledning.

Vid misstanke om att ett barn far illa antingen genom eget missbruk eller som anhörig skall kontakt direkt tas med barnhandläggare på Socialtjänsten.

Kontakter

- Arbete och Socialtjänst, 0503-350 00 (be att få tala med vuxen- eller barnhandläggare)
- Dialogen
- Vår socialjour i Skövde 0500-49 74 21, 0500-49 74 22

Telefontid

Måndag - torsdag, söndag kl 17:00-23:00

Fredag-lördag kl 17:00-02:00

Läs mer

Missbruk hos äldre personer

Antal äldre personer med riskfylld alkoholkonsumtion ökar. Symtomen kan vara svåra att identifiera och kan missuppfattas som åldersrelaterade. Kognitiva funktionsnedsättningar, depression, inkontinens och skakningar ses ofta som åldersförändringar. Sedan början av 2000-talet har andelen äldre som vårdats för en diagnos som kan relateras till hög alkoholkonsumtion ökat och antal äldre med dödlighet i sjukdomar relaterade till alkohol samt självmord ökar. I alla andra åldersgrupper minskar de alkoholrelaterade dödsfallen men den nedgången syns inte i åldrarna 65–79 år. Med stigande ålder följer fler sjukdomar. Hög läkemedelskonsumtion ökar risk för läkemedelsberoende och biverkningar. Sömnmedel, smärtstillande och lugnande medel konsumeras i ökande grad av äldre personer.

Dataspelsberoende – enligt WHO

Sedan juni 2018 inkluderar världshälsoorganisationen WHO data, tv och online-spelberoende i sitt klassificeringssystem för olika diagnoser (ICD). Det innebär att dataspelsberoende erkänns som en sjukdom. WHO beskriver beroendet som ”ett mönster av spelbeteende, som kan vara digitalt spel eller videospel, karakteriserat av försämrad kontroll över spelandet, ökad prioritering av spelet framför andra aktiviteter i sådan utsträckning att spelandet går före andra intressen”. Andra symtom som nämns är att spelandet fortsätter trots förekomsten av negativa konsekvenser. En datorspelsberoende person spelar så mycket att det leder till betydande försämringar i personens familjerelationer, personliga relationer, yrkesliv eller andra viktiga områden, enligt WHO.

Enligt WHO:s riktlinjer bör en individ lida av en onormal fixering av spelande i minst ett år innan diagnosen kan ställas.

Läs mer på kommunens hemsida under: Stöd och omsorg/Missbruk och beroende
<https://hjo.se/stod-och-omsorg/missbruk-och-beroende/>